

ભંગાર વેચનાર

શું તમે ક્યારેય ભંગારવાળીને મળેલા છો કે જે સ્ત્રી (બહેન) ભંગાર વેચતી હોય ? કિરણ દ્વારા કહેવાયેલ આ એક સત્ય ઘટના છે. તેને પટનામાં ભંગારની દુકાન છે.

‘હું મારા ગામની હિન્દી માધ્યમની શાળામાં ભણતી હતી. મારા પિતા છોકરાઓની જેમ છોકરીઓને પણ ભણાવવા માંગતા હતા. મને હિન્દી અને વિજ્ઞાન ખૂબ ગમતાં, પણ ગણિત ગમતું ન હતું. આજે ગણિત મને મારા કામમાં ખૂબ જ ઉપયોગી છે. જેની મેં શાળામાં કલ્પના પણ નહોતી કરી.’

તમે શું કહો છો ? શું તમને પણ ગણિત અઘરું લાગે છે ?

તમારા ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકમાં સૌથી અઘરું શું લાગે છે ? _____

સૌથી સહેલું પ્રકરણ કયું છે ? _____

જ્યારે હું નાની હતી, ત્યારે મારા પિતા એક અકસ્માતમાં મૃત્યુ પામ્યા. તેથી મારી માતા કેટલાંક ઘરમાં નોકર તરીકે કામ કરતી હતી. અમારો એ મુશ્કેલ સમય હતો. મારે આઠમા ધોરણ પછી શાળા છોડવી પડી. હું આગળ અભ્યાસ કરવા માગતી હતી, પણ મારી માતાએ મારાં લગ્ન કરી દીધાં.

મારા પતિનો પરિવાર માટીના કાચા મકાનમાં રહેતો હતો. તેમને બે ભાઈ અને એક બહેન હતાં. જે શાળાએ જતાં ન હતાં. તેમને ચાની દુકાન હતી.

શોધો : એક કપ ચાની કિંમત કેટલી ?

બીજા લોકોને પૂછીને એક કપ ચાની કિંમત શોધો.

- ચાની દુકાને _____
- હોટલમાં _____

જો એક વ્યક્તિ ચાની દુકાન ચલાવી રોજના ૩૦ રૂપિયા કમાય છે,
તો તે ૧૦ દિવસમાં કેટલા કમાશે ? .....
અને એક મહિનામાં ? .....
તમને જવાબ કેવી રીતે મળ્યો ? ચર્ચા કરો.

હું મારો સ્વતંત્ર ધંધો ચાલુ કરવા માટે વિચારતી હતી. મેં બંગડીની દુકાન અથવા દરજીની દુકાન શરૂ કરવા વિચાર્યું. પરંતુ મારા કાકાએ કહ્યું આપણે ભંગારની દુકાન ખોલી વધુ કમાઈ શકીએ. મેં અને મારાં સાસુએ ૨૦૦૧માં ભંગારની દુકાન શરૂ કરી. અમે દુકાન માટે ₹ ૮૦૦૦નું ધિરાણ પણ લીધું.

શોધો : ધિરાણ એટલે શું ?

- તમે ક્યારેય કોઈએ ધિરાણ લીધું હોય એવું સાંભળ્યું છે ?
શાના માટે ? _____
  - કેટલું ધિરાણ લીધું હતું ? _____
  - કેટલી રકમ પાછી ચૂકવવાની હતી ? _____
- બાબુ અને હરિયાને ₹ ૩૦૦ની રેકડી ખરીદવી છે.

હરિયા

મેં બેંક પાસેથી છ મહિના માટે
₹ ૩૦૦નું ધિરાણ લીધું. મારે
બેંકને ₹ ૫૧ દર મહિને
ચૂકવવા પડશે.

પરંતુ મેં યુનીલાલ પાસેથી
૩૦૦ રૂપિયાનું ધિરાણ લીધું છે,
મારે તેમને દર મહિના પછી
₹ ૩૬૦ ચૂકવવા પડશે.

બાબુ

કોણે વધુ રૂપિયા ચૂકવવા પડશે - હરિયાને કે બાબુને ? _____

લોકો અમારા કામ માટે અમારા પર હસતાં અને ચીડવતાં હતાં. તેઓ તેને ગંદુ કામ કે ગંદો વેપાર કહેતા. પણ હું તેવું નહોતી વિચારતી. હું જાણતી હતી કે અમારો આ વિચાર કામ કરશે.

હવે અમારી પાસે વીજસુવિધા સહિતનું પાકું મકાન છે. ફ્રીઝ, ટીવી અને ગેસની સગડી પણ છે. મારા પતિના ભાઈઓ, બહેન અને મારી દીકરી પણ શાળાએ જાય છે.

મારી પાસે મારી પોતાની ૯ રિક્ષા છે. હું દરેકના એક દિવસના ₹ ૨૦ ભાડા લેખે રિક્ષાઓ ભાડે આપું છું. રવિવારે હું તે માટે કંઈ પણ રકમ લેતી નથી.

કિરણ એક દિવસના ૯ રિક્ષામાંથી કેટલું કમાશે ?

એક રિક્ષાના દરરોજ તેને ૨૦ રૂપિયા મળે છે.

તો ૯ રિક્ષા દ્વારા તેને મળતી રકમ ₹ .....

તમે આ કઈ રીતે કર્યું ?

અરે જુઓ ! હું આ રીતે કરીશ.
૯ વખત ૨ એટલે ૧૮.
તો, ૯ વખત ૨૦ એટલે ૧૮૦.

પણ મેં સહેલું કર્યું. ૧૦ રિક્ષાના તેને
 $20 \times 10 = 200$ રૂપિયા મળશે.
તો ૯ રિક્ષાના તેને
 $200 - \dots = \dots$ મળશે

આ માટે અન્ય રસ્તા પણ વિચારો.

બાળકોને પોતાના પ્રશ્નો નિવારવા પ્રોત્સાહિત કરો અને તે વિચારે કે તેઓ આ જવાબ સુધી કઈ પદ્ધતિથી પહોંચ્યા.

K8U3Z6

● કિરણ એક રિક્ષામાંથી એક અઠવાડિયામાં કેટલું કમાય છે ?

● મૌખિક ગણતરી કરીને જવાબ લખો :

$$૨ \times ૬ = \dots\dots\dots$$

$$૨૦ \times ૬ = \dots\dots\dots$$

$$૨ \times ૬૦ = \dots\dots\dots$$

$$૩ \times ૪૨ = \dots\dots\dots$$

$$૪ \times ૮૦ = \dots\dots\dots$$

$$૪ \times ૮૧ = \dots\dots\dots$$

$$૮ \times ૨૫ = \dots\dots\dots$$

$$૩૧ \times ૮ = \dots\dots\dots$$

૪ × ૮૦ કરતાં
૪ × ૮૧માં ૪ વધુ
છે. હું સાચો છું ?

મારી પોતાની નાની ભંગારની દુકાન છે. હું ભંગાર ભેગો કરવાવાળા પાસેથી ભંગાર ખરીદું છું. તેઓ ઘરે-ઘરે જઈને રેકડીમાં ભંગાર લઈ આવે છે. પછી હું તેને મોટી દુકાને વેચું છું.

આ ભંગારનું કેટલું ચૂકવવું પડશે ?

કિરણે ભંગાર ભેગો કરવાવાળા પાસેથી થોડો ભંગાર ખરીદ્યો.

આજનો ભાવ જોવા માટે ભાવપત્રક જુઓ.

ભંગારનો ભાવ જાણવામાં કિરણને મદદ કરો.

- ૩૧ કિગ્રા વર્તમાનપત્ર માટે કિરણે કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડશે ?

૧ કિગ્રા વર્તમાનપત્રની કિંમત ૧૫ રૂપિયા
તો ૩૦ કિગ્રાની કિંમત ₹ ૧૫ × ૩૦ =
₹ ૪૫૦ તેથી ૩૧ કિગ્રા માટે તે
ચૂકવશે ..... રૂપિયા

આ પ્રવૃત્તિ વિદ્યાર્થીઓમાં ગુણાકાર અને અન્ય કૌશલ્યો વિકસાવવામાં મદદરૂપ છે.

ભાવપત્રક	
ભંગારનો પ્રકાર	૧ કિગ્રાનો ભાવ
૧. રદ્દી કાગળ	₹ ૭
૨. વર્તમાનપત્ર	₹ ૧૫
૩. લોખંડ	₹ ૨૨
૪. પિત્તળ	₹ ૨૭૦
૫. પ્લાસ્ટિક	₹ ૧૦

તમે આ લખ્યા વગર કરી શકો ?

- ૪૨ કિગ્રા વર્તમાનપત્ર માટે કિરણ કેટલા રૂપિયા ચૂકવશે ?
- આના પણ ભાવ શોધો.
(અ) ૨૨ કિગ્રા પ્લાસ્ટિક
(બ) ૨૩ કિગ્રા રદ્દી કાગળ
(ક) ૧૨ કિગ્રા લોખંડ

અનુમાન કરો કે કિરણ
ભંગાર ભેગો કરનારને કુલ
કેટલી રકમ ચૂકવશે.
- ૬૦૦થી વધારે ?
- ૬૦૦થી ઓછી ?

ચતુર કિરણ ભંગાર વેચે છે.

કિરણ પોતાનો ભંગાર મોટી દુકાને વેચે છે. તે પોતાના મોબાઈલ ફોન પર ભાવ ચકાસે છે અને જ્યારે તેને સારો ભાવ મળે ત્યારે તે વેચે છે.

આજે તે પ્લાસ્ટિક, રદ્દી કાગળ, લોખંડ અને પિત્તળ વેચવા દીનુની મોટી દુકાને ગઈ.

દીનુએ ૩૨ કિગ્રા લોખંડ, ૪ કિગ્રા પિત્તળ, ૧૫૨ કિગ્રા રદ્દી કાગળ અને ૬૩ કિગ્રા પ્લાસ્ટિકનું વજન કર્યું.

(અ) દૃઑ કિઑ્રા ફ્લાસ્ટિક માટે દીનુ કેટલી રકમ ચૂકવશે ?

૧ કિઑ્રા ફ્લાસ્ટિકની કિંમત ૧૧ રૂપિયા છે. તેથી દૃઑ કિઑ્રા ફ્લાસ્ટિકની કિંમત થશે ₹ ૧૧ × દૃઑ

ધોરણ-૩માં શીઑેલા ગુણાકારને યાદ કરો.

	૬૦	૩
૧૦	૬૦ × ૧૦ ૬૦૦	૩ × ૧૦ ૩૦
૧	૬૦ × ૧ ૬૦	૩ × ૧ ૩

દીનુનું ભાવપત્રક	
ભંગારનો પ્રકાર	૧ કિઑ્રાની કિંમત
વર્તમાનપત્ર	₹ ૧૭
લોખંડ	₹ ૨૪
પિત્તળ	₹ ૨૮૦
ફ્લાસ્ટિક	₹ ૧૧
રદી કાગળ	₹ ૮

૧૧ × દૃઑ એટલે કે ૧૧ વખત દૃઑ થાય. ૧૧ વખત ૬૦ એટલે ૬૬૦, તેથી જવાબ ૬૬૦ કરતાં વધારે છે. જવાબ ૭૦૦ કરતાં ઓછો આવે છે, તમે કહી શકો છો ? શા માટે?

દીનુએ કોષ્ટકમાં પોતાના અંકો ઉમેર્યાં.

$$\begin{array}{r}
 ૬૦૦ \\
 + ૬૦ \\
 + ૩૦ \\
 + ૩ \\
 \hline
 ૬૯૩
 \end{array}$$

તેથી દૃઑ કિઑ્રા ફ્લાસ્ટિકના દીનુ ૬૯૩ રૂપિયા આપશે.

- કિરણે ૧ કિઑ્રા ફ્લાસ્ટિક ૧૦ રૂપિયામાં ખરીદ્યું. પરંતુ ૧ કિઑ્રા ફ્લાસ્ટિક ૧૧ રૂપિયામાં વેચ્યું. ૧ કિઑ્રા ફ્લાસ્ટિક વેચતાં તે કેટલા રૂપિયા કમાઈ હશે ? _____ રૂપિયા.

તો, હવે દૃઑ કિઑ્રા ફ્લાસ્ટિક વેચીને તે કેટલા રૂપિયા કમાઈ હશે ? _____ રૂપિયા.

(બ) કિરણ ૩૨ કિગ્રા લોખંડ વેચે છે

- દીનુ ૩૨ કિગ્રા લોખંડના કેટલા રૂપિયા ચૂકવશે ?
- કિરણ ૧ કિગ્રા લોખંડ ૨૨ રૂપિયામાં ખરીદે છે, પરંતુ ૨૪ રૂપિયામાં વેચે છે. જ્યારે તે ૩૨ કિગ્રા લોખંડ વેચે ત્યારે તે કેટલા રૂપિયા કમાશે ? ..... રૂપિયા

(ક) દીનુ ૧૫૨ કિગ્રા રદી કાગળના કેટલા ચૂકવશે ?

૧ કિગ્રા રદી કાગળનો ભાવ ૮ રૂપિયા છે. તેથી ૧૫૨ કિગ્રા રદી કાગળની કિંમત ₹ ૮ × ૧૫૨

દીનુએ લખ્યું :

	૧૦૦	૫૦	૨
૮	૧૦૦ × ૮ ૮૦૦	૫૦ × ૮ ૪૦૦	૨ × ૮ ૧૬

૮ × ૧૦૦ = ૮૦૦ તેથી
જવાબ ૮૦૦થી વધુ આવે. શું
જવાબ ૧૦૦૦થી ઓછો
આવશે ? કઈ રીતે ?
વિચારો.

પછી તેણે કોષ્ટકમાં
આંકડા મૂક્યા.

૮૦૦
+ ૪૦૦
+ ૧૬
<hr/> ૧૨૧૬ <hr/>

મેં ૧ કિગ્રા રદી કાગળ
૭ રૂપિયામાં ખરીદ્યા હતા, પરંતુ
૮ રૂપિયામાં વેચ્યા, તો ૧૫૨ કિગ્રા
રદી કાગળ વેચતાં મને કેટલા રૂપિયા
મળે ? _____ રૂપિયા

તેથી તે ૧૫૨ કિગ્રા રદી કાગળના ૧૨૧૬ રૂપિયા કિરણને આપશે.

(ડ) દીનુ પિત્તળનું શું ચૂકવશે ?

દીનુ ૪ કિગ્રા પિત્તળના કેટલા રૂપિયા ચૂકવશે ? _____

પહેલાં જવાબ
વિચારો

પહેલાં જવાબનું અનુમાન કરો અને પછી ગણતરી કરો :

ક) $૩૭ \times ૧૮ =$

ચ) $૧૪૨ \times ૫ =$

ખ) $૪૫ \times ૨૪ =$

છ) $૩૮૨ \times ૩ =$

ગ) $૬૮ \times ૫૨ =$

જ) $૨ \times ૧૭૫ =$

ઘ) $૭૭ \times ૫૫ =$

ઝ) $૪ \times ૨૦૬ =$

મારી રોજનીશી

કિરણે ભંગાર ભેગો કરનાર પાસેથી થોડો ભંગાર ખરીદ્યો હતો. તેણે તેઓને ૮૪૧ રૂપિયા ચૂકવ્યા. કિરણે દીનુની મોટી દુકાને આ ભંગાર વેચ્યો અને દીનુએ તેને આ પ્રમાણે નોટ અને સિક્કાઓ આપ્યા.

૬ નોટ

૩ નોટ

૮ નોટ

૭ નોટ

૪ સિક્કા

૬ નોટ

કિરણે પોતાની રોજનીશીમાં નોંધ કરી.

મેં ₹ ૮૪૧ ચૂકવ્યા		૧૧ માર્ચ, ૨૦૧૮
મને મળ્યા - ₹	૬૦૦	
- ₹	૧૫૦	
- ₹	૧૪૦	
- ₹	૬૦	
- ₹	૪૦	
- ₹	૪	
કુલ - ₹	૮૮૪	
	₹ ૮૮૪	
	- ₹ ૮૪૧	
મને મળ્યા :	₹ ૧૫૩	

પછીથી કિરણે ભંગાર લેનારને રૂ ૯૧૯ ચૂકવ્યા. જ્યારે તેણે ભંગાર વેચ્યો ત્યારે દીનુએ આ પ્રમાણે નોટ અને સિક્કા આપ્યા.

૨૮ સિક્કા

૫ નોટ

૧૮ નોટ

૧ નોટ

૯ નોટ

હવે કિરણની રોજનીશીમાં તમે નોંધો.
આ વખતે તે કેટલા રૂપિયા કમાઈ હશે તે જણાવો.

૧૮ માર્ચ, ૨૦૧૮
